

Nr 497

Av herrar **Hammar** och **Nestrup**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 104, angående vissa åtgärder för upp- rustning av universitet och högskolor.*

I proposition nr 104 angående vissa åtgärder för upp- rustning av universitet och högskolor föreslås bl. a. en ökning av det totala antalet licentiestipendier från nuvarande 199 till 480 samt av det totala antalet doktorandstipendier från nuvarande 218 till 385. Ökningen föreslås uppdelad på två etapper med i stort sett lika fördelning på budgetåren 1958/59 och 1959/60. Samtidigt föreslås från 1958/59 en höjning av de årliga stipendiebeloppen från nuvarande 3 000 till 5 500 kronor för licentiestipendierna samt från 6 000 till 8 000 kronor för doktorandstipendierna.

Förslagen innebär ett tillstyrkande av de förslag 1955 års universitetsutredning framlade i sitt första betänkande (SOU 1957: 24). Vad gäller stipendiebeloppens storlek motiverar universitetsutredningen den föreslagna höjningen med att stipendierna måste verka attraktiva på forskaradepterna och stimulera en ökad rekrytering till forskarbanan. "Vårt samhälle har inte råd att avstå från de tjänster en forskarutbildad person kan tillhandahålla", heter det i betänkandet. I fortsättningen framhålles dock att om den rekryteringsstimulerande effekten skall kunna bibehållas måste även stipendiernas storlek regelbundet omprövas. Utredningen diskuterar i detta sammanhang möjligheten att låta beloppens storlek variera med konsumentprisindex. Bl. a. på grund av att utredningen ansåg det nödvändigt att ställa stipendiebeloppens storlek i relation till arvoden för amanuenser och assistenter och med hänsyn till att dessa arvoden kunde väntas stiga icke blott med hänsyn till levnadskostnadernas förändring utan även med hänsyn till en allmän standardökning, ansåg sig utredningen dock ej kunna förorda en anknytning till konsumentprisindex.

I propositionen understryker departementschefen vikten av att stipendiernas rekryteringsfrämjande effekt bibehålles men anser sig dock ej kunna förorda en direkt indexreglering av stipendierna. De föreslagna höjningarna får dock ej betraktas som en engångsåtgärd, utan beloppens storlek bör årligen omprövas i samband med den ordinarie budgetbehandlingen.

Man kan emellertid med skäl fråga om icke beloppen garanteras någon form av värdebeständighet. Syftet med stipendierna är att tillförsäkra därtill lämpade personer forskarutbildning under ett minimum av ekonomisk trygghet. Redan när stipendierna ursprungligen föreslogs inrättade framhöll 1945 års universitetsberedning att forskaradepten gör "samhället en tjänst av

bestående värde”, för vilket han måste erhålla en rimlig kompensation. Även med den nu föreslagna höjningen kommer stipendiebeloppen dock icke att kunna konkurrera med de tjänster på den allmänna arbetsmarknaden som en akademiker med grundexamen kan erhålla.

En utväg att komma till rätta härmed vore att som universitetsutredningen diskuterat och ett flertal remissinstanser föreslagit garantera stipendiebeloppens värdebeständighet, exempelvis genom anknytning till konsumentprisindex. Detta innebär icke att man frångår principen om en rimlig relation mellan stipendierna och arvodena till amanuenser och assistenter. De nu föreslagna beloppen återställer tvärtom den relation som rådde mellan arvodena och stipendierna när de senare inrättades år 1947. Under åren dessemellan gick denna relation förlorad, och stipendiernas realvärde tilläts sjunka avsevärt i relation både till arvodena och till konsumentprisindex. Med de nu föreslagna beloppen som basbelopp samt en anknytning till konsumentprisindex skulle i varje fall skapas en garanti för värdebeständighet gentemot levnadskostnadernas stegring. Vad sedan gäller det av universitetsutredningen anförda argumentet, att man därigenom icke skapar en garanti för att stipendiernas rekryteringsfrämjande effekt bibehålles i relation till en allmän standardhöjning, kan endast anföras att detta talar för att basbeloppen blir föremål för en regelbunden omprövning.

Under åberopande av vad som ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att beloppen för licentiand- och doktorandstipendier höjes på sätt som föreslås i proposition nr 104, men att dessa belopp betraktas som basbelopp, vilka anknytes till konsumentprisindex.

Stockholm den 9 april 1958

Olof Hammar

Nils Nestrup

Nr 498

Av herr **Helén**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 104, angående vissa åtgärder för upprustning av universitet och högskolor.

(Lika lydande med motion nr 393 i Första kammaren)

Stockholm den 9 april 1958

Gunnar Helén